БССР у міжваенны перыяд (1921-1939 гг.)

1. Фарміраванне тэрыторыі БССР

22° на ўсход ад Грынвіча
24°
26°
28°
30°
32°
56°
54°
52°
JiveBelarus.net
С Р Л А Т В І І
Даўгава
Елгава
Яўнелгава
Бауска
ЛІТОЎСКА-БЕЛАРУСКАЯ
ССР
ГЕРМАНІЯ
ПОЛЬШЧА
УКРАІНСКАЯ
ССР
Р С Ф С Р
Волга
АПОЧКА
ЛУДЗА
Рэзекне
СЕБЕЖ
Вялікая
Ловаць
ТАРОПЕЦ
ВЯЛІКІЯ ЛУКІ
Зах. Дзвіна
НЕВЕЛЬ
ІЛУКСТЭ
ДАЎГАЎПІЛС
ЦЕЛЬШАЙ
ШАЎЛЯЙ
ПАНЕВЯЖЫС
ЭЖЭРЭНАЙ
ДРЫСА
БЕЛЫ
ВЕЛІЖ
ГАРАДОК
ДЗІСНА
ПОЛАЦК
РАСЕЙНЯЙ
УКМЕРГЕ
Глыбокае
ВІЦЕБСК
ДЗЯМІДАЎ
ДУХАЎШЧЫНА
Днепр
Нямунас
Нярыс
СВЯНЦЯНЫ
Докшыцы
КАЎНАС
17–21.II 1919
ВІЛЬНЯ
воз. Нарач
ЛЕПЕЛЬ
СЯННО
СМАЛЕНСК
ДАРАГАБУЖ
ЕЛЬНЯ
ТРАКАЙ
ВІЛЕЙКА
Вілія
Талачын
ОРША
КРАСНЫ
Крупкі
АШМЯНЫ
Маладзечна
ГОРКІ
Шклоў
Сувалкі
БАРЫСАЎ
Сож
МСЦІСЛАЎ
РОСЛАЎЛЬ
2–3.II 1919
МІНСК
ЛІДА
МАГІЛЁЎ
(да 26.IV.19)
Аўгустаў
ЧАВУСЫ
Крычаў
ГРОДНА
Нёман
Койданаў
ІГУМЕН
ЧЭРЫКАЎ
КЛІМАВІЧЫ
Саколка
Масты
НАВАГРУДАК
Бярэзіна
СТАРЫЯ БЫХАЎ
Касцюковічы
Беласток
Нараў
Баранавічы
Нясвіж
Асіповічы
РАГАЧОЎ
МГЛІН
ВАЎКАВЫСК
СЛОНІМ
СЛУЦК
Пціч
БАБРУЙСК
СУРАЖ
Іпуць
Жлобін
Чачэрск
Бельск
Ганцавічы
СТАРАДУБ
Буг
ПРУЖАНЫ
Ветка
ГОМЕЛЬ
(да 26.IV.19)
НАВАЗЫБКАЎ
Случ
КОБРЫН
Лунінец
Жыткавічы
РЭЧЫЦА
ПІНСК
БРЭСТ-ЛІТОЎСК
Тураў
МАЗЫР
Калінкавічы
Столін
Лоеў
ГАРОДНЯ
Зах. Буг
Прыпяць
Хойнікі
Стыр
Дняпро
ЧАРНІГАЎ
СОСНІЦА
Гарынь
Дзясна
Хэлм
КОВЕЛЬ
ОЎРУЧ
БОРЗНА
НЕЖЫН

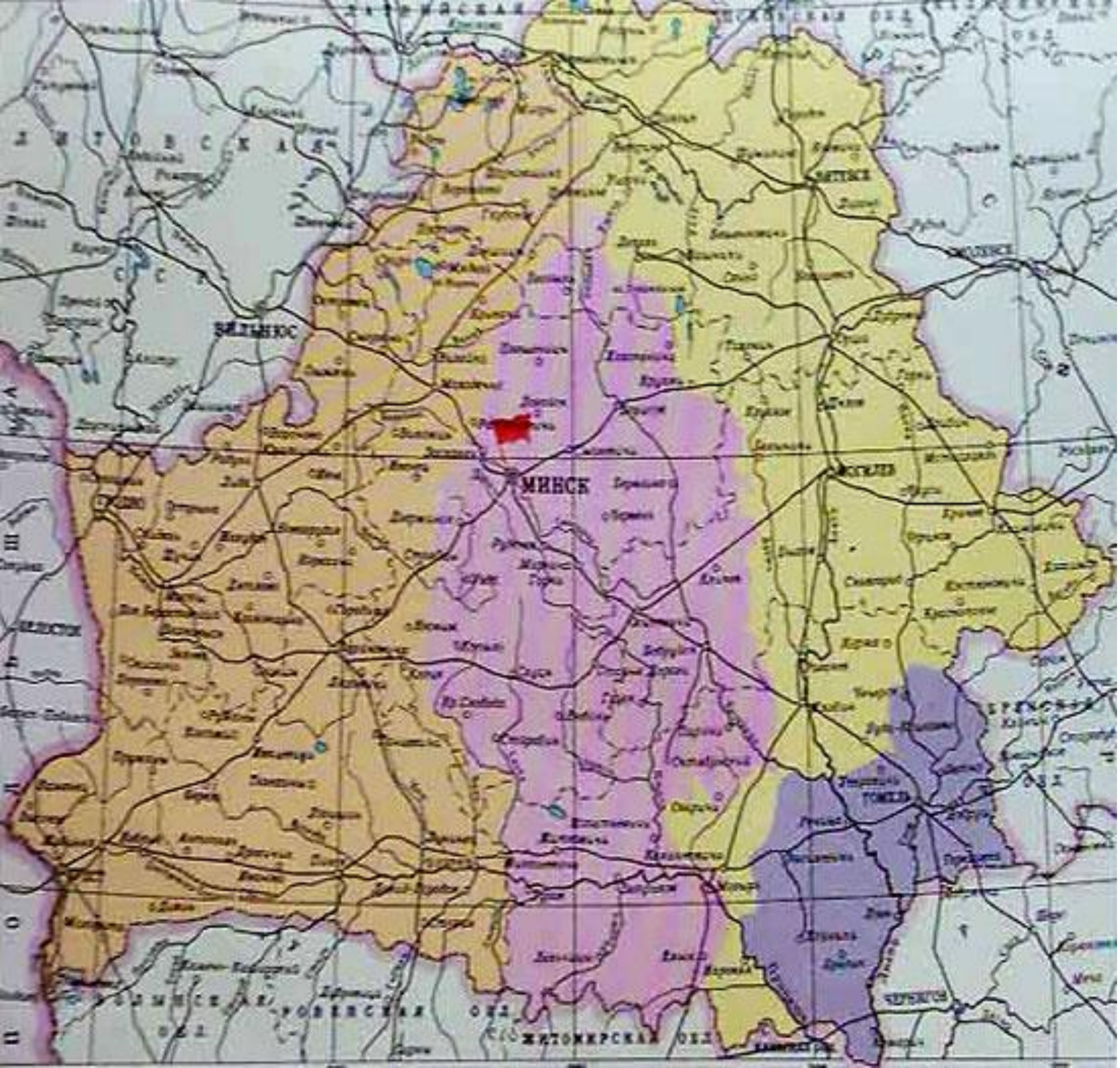

31.07.
1921
другі
раз
была
абвешч
а-на
ССРБ
у межах
6
паветаў
Мінскай

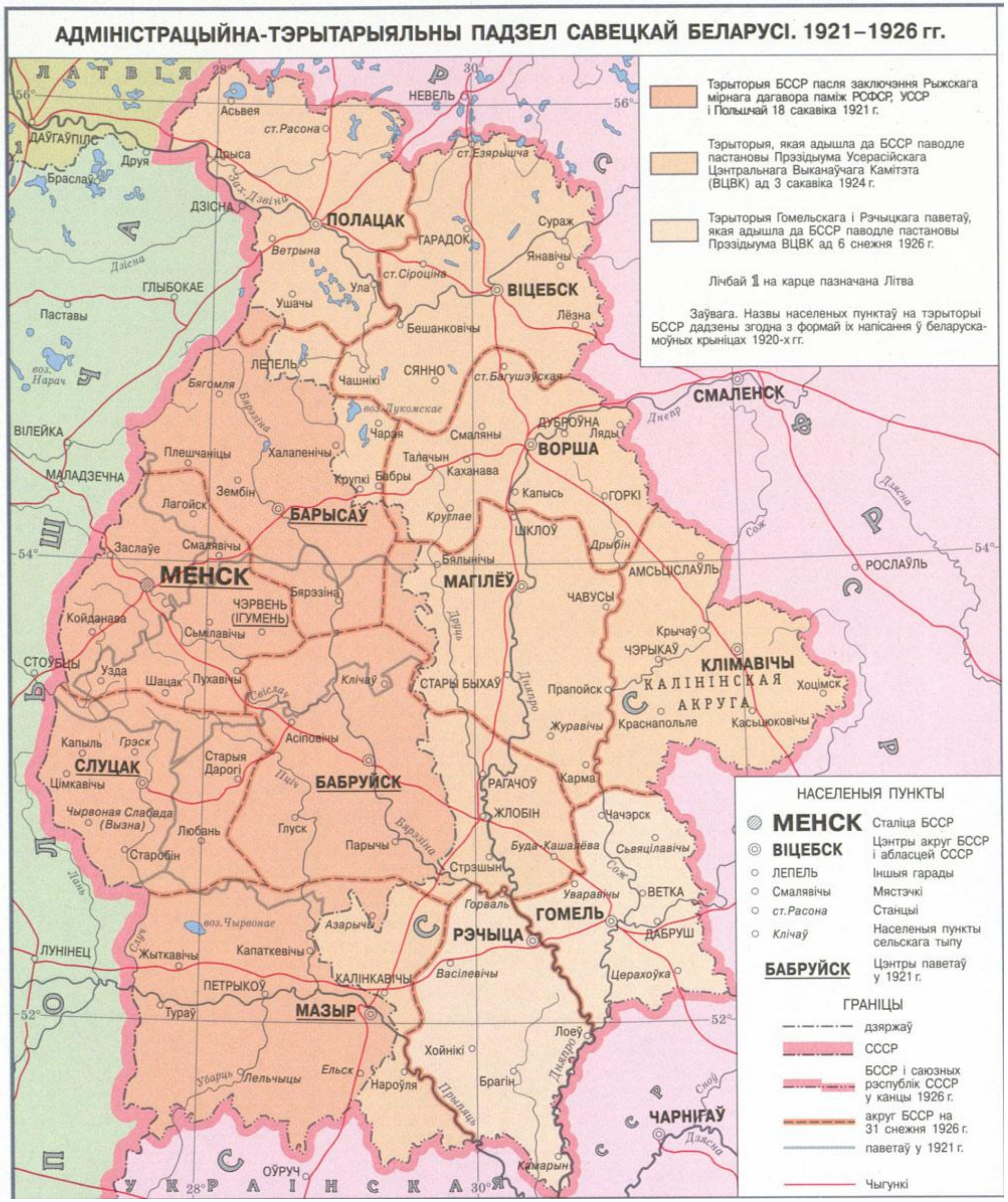

30.12.1922 – утварэнне СССР у складзе РСФСР, УССР, БССР, ЗСФСР (Грузія, Арменія, Азербайджан)

1924 г. – першае узбуйненне БССР – 16 паветаў Віцебскай, Гомельскай і Смаленскай губерняў

1926 г. – другое узбуйненне БССР – Гомельскі і Рэчыцкі паветы

Сцяг БССР

Герб БССР

1920-1927

1919-1927

1927-1937

1937-1938

1937-1951

1938-1949

2. Ад палітыкі "ваеннага камунізма" да НЭПа

Палітыка ваеннага камунізму

Комплекс надзвычайных мер савецкай дзяржавы ў гады Грамадзянскай і Савецка-Польскай вайны.

Задачы:

- Закласці асновы “камунізму”
- Сканцэнтраваць у сваіх руках усе рэсурсы для вядзення вайны

Мерапрыемствы:

- ***Нацыяналізацыя прамысловасці***
- ***Звышцэнтралізацыя кіравання прамысловасцю*** – павілічэнне колькаці глаўкаў (цяжкая прам-ць) і цэнтраў (лёгкая прам-ць), стварэнне бюракратыі
- ***Харчразвёрстка*** – абавязковая здача сялянамі дзяржаве прадукцыі па цвёрдых (заніжаных) коштах; стварэнне харчатрадаў, што прыводзіла да супраціўлення сялян (Слуцкае паўстанне, 1920)
- ***Забарона прыватнай уласнасці***
- ***Усеагульная працоўная павіннасць,*** ураўнілаўка ў аплаце працы, натуралізацыя аплаты
- ***Забарона свабоднага гандлю і увядзенне***

У палітыцы ўстанавілася аднапартыйная сістэма, кантроль бальшавікоў над Саветамі, тэрор супраць ідэйных апанентаў улады.

Сфарміравалася цэнтралізаваная адміністрацыйна-камандная сістэма кіравання эканомікай і грамадства у цэлым

Адбылося зрошчванне партыйнага і дзяржаўнага апаратаў

У. Ленін Старшыня СНК

Л. Троцкі Старшыня рэўваенсавета

М. Калінін Старшыня УЦВК

Вынікі войн і палітыкі “вк”

Заняпад гаспадаркі – у БССР з 850 прадпрыемстваў не працавала 470, вытворчасць скарацілася ў 5 разоў, у гарадах паліўны крызіс, вытворчасццьс/г прадукцыя скарацілася удвая.

Зніжэнне прадукцыйнай актыўнасці і незацікаўленасць сялян у выніках сваёй працы.

Незадаволенасць насельніцтва гвалтоўнымі метадамі “ВК” – “чырвоны тэрор”, харчразвёрстка

- У сакавіку 1921 г. на Х з’ездзе РКП(б) задачы “ВК” прызнаюцца выкананымі і уводзіцца **новая эканамічная палітыка** (нэп) – спроба спалучыць у адзінай палітыка-эканамічнай сістэме прынцыпы сацыялістычнага і капіталістычнага

Мэты нэпа

- <u>ПАЛІТЫЧНАЯ </u>– зняць сацыяльную напружанасць, умацаваць сацыяльную базу савецкай улады у форме саюзу рабочых і сялян
- <u>ЭКАНАМІЧНАЯ </u>– выйсці з крызісу і аднавіць гаспадарку
- <u>САЦЫЯЛЬНАЯ</u> – забяспечыць спрыяльныя умовы для пабудовы сацыялістычнага грамадства
- <u>ЗНЕШНЕПАЛІТЫЧНАЯ</u> – пераадолець міжнародную ізаляцыю

Мерапрыемствы нэпа

сельская гаспадарка

- Замена харчразвёрсткі харчпадаткам (на 30-50% меньшы, устанаўліваўся да пачатку палявых работ)
- Лішкам хлеба селянін мог распараджацца самастойна
- З 1923 г. пачатак пераходу да грашовага падатку
- Свабода выбару форм землекарыстання – індывідуальныя гаспадаркі, арцелі, абшчыны
- Дазвол наёмнай працы

прамысловасць

- Дэцэнтралізацыя прамысловасці, наданне прадпрыемствам аўтаноміі, пераход на гаспадарчы разлік, самафінансаванне
- Ліквідацыя глаўкаў, стварэнне трэстаў і сіндыкатаў
- Здача ў арэнду прадпрыемстваў
- Стварэнне прыватнага сектару, у тым ліку з замежным капіталам
- У 1926 г. вытворчасць дасягнула даваеннага узроўню

гандаль

- Пераход ад прамога прадуктаабмену да таварна-грашовых адносін
- Свабода гандлю: суіснаванне дзяржаўнага (аптовы), каапературыўнага і прыватнага (рознічны) гандлю

фінансы і крэдыт

- 1922-1924 – грашовая рэформа у выніку якой уведзены забяспечаны золатам чырвонец
- Ствараліся камерцыйныя банкі, таварыствы узаемнага крэдыту.
- Уклады не падлягалі канфіскацыі і гаранта ў

сацыяльная сфера

- Адмена усеагульнай працоўнай павіннасці
- Аднаўленне грашовай аплаты працы, увядзенне дыферэнцаваных тарыфаў, зняцце абмежавання павелічэння заробку
- Аднаўленне платы за транспарт, камунальныя паслугі

Асаблівасці нэпа ў БССР

- Галоўная галіна эканомікі - гандаль
- Прыватны сектар эканомікі у асноўным быў яўрэйскім, што параджала антысемітызм.
- Павелічэнне колькасці хутароў на былых памешчыцкіх землях (25%)
- Ліквідацыя розных грашовых адзінак у памежных раёнах

Вынікі нэпа

Станоўчыя	*Адмоўныя*
• Было адноўлена народная гаспадарка • Павялічыўся нацыянальны даход • Рост вытворчасці працы • Моцная валюта • Рост дабрабыту насельніцтва	• Непрапарцыйнае развіццё галін народнай гаспадаркі • Расслаенне сялянства і рост супярэчнасцяў у вёсцы • “Крызісы нэпа” – збыту (1923), таварны і хлебанарыхтовак (1925, 1927-28) • Супярэчнасць паміж эканамічнай і палітычнай сферамі • Негатыўны вобраз нэпмана

3. Палітыка беларусізацыі яе асноўныя напрамкі і вынікі

Беларусізацыя –

- палітыка нацыянальна-дзяржаўнага і нацыянальна-культурнага будаўніцтва ў БССР з 1924 г. да канца 1920-х гг.
- Пачатак быў пакладзены *ў чэрвені 1924 г.* на ІІ сесіі ЦВК БССР, якая прыняла пастанову аб стварэнні спецыяльнай камісіі для ажыццяўлення беларусізацыі

Тры этапы беларусізацыі

- Складванне перадумоў (1921 – пачатак 1924 гг.);
- Рэальнае ажыццяўленне (1924 – 1928 гг.);
- Згортванне (з 1929 г.). Прычыны – вяртанне да ідэалогіі сусветнай рэвалюцыі, адмова ад нэпа, уніфікацыя і цэнтралізацыя дзяржаўнага кіравання і культурнага развіцця.

Мерапрыемствы

- Развіццё беларускай культуры, стварэнне нацыянальнай сістэмы адукацыі, культурна-асветніцкіх установ
- Афіцыйна дзяржаўнымі з’яўляліся чатыры мовы – беларуская, руская, польская, яўрэйская (ідыш)
- Беларуская мова стала афіцыйнай мовай дзяржаўнага справаводства (за 3 гады)
- Для падрыхтоўкі кадраў адкрываліся курсы беларускай мовы і беларусазнаўства

МЕНСК. МИНСК. MINSK. מינסק

- 1921 г. – адкрыццё БДУ (першы рэктар У.І. Пічэта)
- 1922 г. заснаванне Інбелкульту, у 1929 ператвораны ў Акадэмію навук БССР (першы прэзідэнт У.М. Ігнатоўскі)

У.І. Пічэта

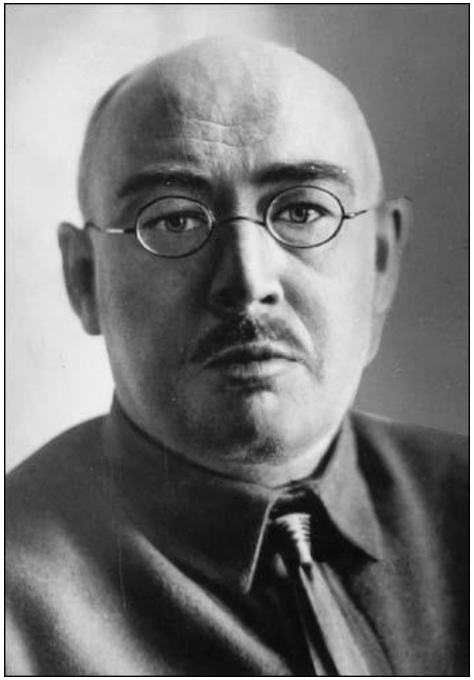

У.М. Ігнатоўскі

Да 1928 г. 80% школ пераведзена на беларускую мову навучання

- Выдаюцца падручнікі па беларускай мове, тэрміналагічныя слоўнікі
  - Я. Лёсік “Беларускі правапіс”
  - Б. Тарашкевіч “Беларуская граматыка для школ”
  - С. Некрашэвіч “Беларускі лемантар”, “Беларуска-расійскі слоўнік”

- Ствараюцца выдавецтвы, адкрываецца Беларуская дзяржаўная бібліятэка
- Ажыццяўляецца палітыка **карэнізацыі** – вылучэнне на партыйную і грамадскую работу прадстаўнікоў мясцовага насельніцтва

4. Асаблівасці правядзення індустрыялізацыі і калектывізацыі ў БССР

Шляхі выхаду з крызісу

Бухарын М.І. Рыкаў А.І. Томскі М.П	Сталін І.В.
-Дапамога з-за мяжы -Увядзенне больш гнуткіх закупачных коштаў -Развіццё лёгкай промысловасці -Вытворчасць тавараў шырокага ужытку - Наладжванне тавараразвароту паміж горадам і вёскай - Уздым сельскай гаспадаркі -Індустрыялізацыя -«правы ухіл»	-Курс на паскораную індустрыялізацыю -“Ліквідацыя кулацтва як класа” -Стварэнне ў вёсцы буйных сацыялістычных калектыўных гаспадарак (калгасаў)

Мэты індустрыялізацыі

- Нарошчванне прамысловага патэнцыялу СССР для скарачэння адставання ад заходніх краін
- Пераўтварэнне СССР з пераважна аграрнай дзяржавы ў індустрыяльную (доля прамысловасці ў гаспадарцы БССР 23,5%)
- Дасягненне эканамічнай незалежнасці краіны
- Стварэнне абароннага патэнцыялу для супрацьстаяння "варожаму атачэнню"
- Стварэнне цяжкай прамысловасці

Метады індустрыялізацыі

- Максімальная канцэнтрацыя ўсіх рэсурсаў у руках дзяржавы
- Замена рынку планам-дырэктывай

Сродкі для індустрыялізацыі

- Пераразмеркаванне даходаў з іншых галін гаспадаркі на карысць цяжкай прамысловасці, перш за ўсё з сельскай гаспадаркі.
- Продаж за мяжу зерня, лесу, нафтапрадуктаў, мастацкіх і царкоўных каштоўнасцяў
- Рэчыжым жорсткай эканоміі, зніжэнне сабекошту прадукцыі, умацаванне дысцыпліны
- Дзяржманаполія на выпуск гарэлкі
- Прымусовая падпіска на дзяржаўныя пазыкі
- Выкарыстанне працоўнага інтузіязму народу
- Выкарыстанне прымусовай працы зняволеных (ГУЛАГ)

Карта
Гулаг

Мурманск
Таллин
Калининград
Вильнюс
Магадан
Хабаровск
Свободный
Владивосток
Баку
Алма Ата

Асаблівасці ў БССР

- Выкарыстанне запасаў мясцовай сыравіны (лес, торф)
- Немэтазгоднасць размяшчэння прадпрыемстваў цяжкай прамысловасці (прыгранічнае становішча, недахоп сыравіны, недахоп інжэнерна-тэхнічных кадраў)
- Будаўніцтва прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці
- Выдзяленне сродкаў з саюзнага бюджэту
- Стварэнне новых галін прамысловасці – паліўнай, хімічнай, машынабудаўнічай

Ход індустрыялізацыі

- Пяцігадовыя планы развіцця народнай гаспадаркі
- ***1928-1932 – 1 пяцігодка***
- **1933-1937 – 2 пяцігодка**
- **1938-1941 – 3 пяцігодка**
- 1930 - ідэя “вялікага скачка” (Сталін) – за 5-10 год дагнаць захад.

- Пагаршэнне якасці прадукцыі
- Невыкананне плана

1935 г. – стаханаўскі рух

- Беспартыйны гарняк А. Стаханаў высек за змену 102 т вугля замест 7 т па норме.
- Пачын Стаханава падхапілі іншыя, ён распаўсюдзіўся у многіх галінах прамысловасці
- Узнікла сацыялістычнае спаборніцтва, рух ударнікаў і стаханаўцаў за перавыкананне вытворчых планаў

А. Стаханаў

Вынікі для БССР

- Створана сучасная матэрыяльна-тэхнічная база народнай гаспадаркі, уведзена ў дзеянне 1863 прадпрыемствы
- Змена структуры прамысловасці, з'явіліся новыя галіны
- Станоўчыя змены ў матэрыяльным становішчы насельніцтва – павышэнне заробкаў, паніжэнне коштаў, адмена картак

Калектывізацыя -

- аб’яднанне аднаасабных сялянскіх гаспадарак у калектыўныя

Мэты

- Адзяржаўленне сельскагаспадарчай вытворчас
- Цэнтралізаванае кіраванне сельскай гаспадаркай
- Ліквідацыя кулацтва як класа
- Атрыманне сродкаў на індустрыялізацыю

Этапы калектывізацыі

- **1928** – пачатак фарсіраванага стварэння калгасаў (25-тысячнікі).
- **1929 -** у газеце “Праўда” артыкул Сталіна “Год вялікага пералома”.
- **1930** – аб’яўлена палітыка “ліквідацыя кулацтва як класа”.
- **1932-1933 -** Голад.
- **1939-1941** – калектывізацыя Заходняй Беларусі

- Да 1928 г. калгасы – форма арганізацыі бяднейшых пластоў насельніцтва на землях дзяржаўнага фонду.
- Асноўная маса сялянства – сярэднякі, аддавалі перавагу прасцейшым формам кааперацыі.

Тэмпы калектывізацыі ў БССР

- Да 1930 г. – 20,9% сялянскіх двароў уступіла ў калгасы
- Сакавік 1930 – 58%, што прывяло да масавай незадаволенасці сялянства
- Артыкул Сталіна “Галавакружэнне ад поспехаў” – абвінавачванне ў перагібах мясцовых уладаў
- Чэрвень 1930 – скарачэнне калгасаў да 11%
- Пастанова завяршыць калектывізацыі ў БССР да вясны 1932 г.

Раскулачванне

Квота раскулачванн я – 5-7% сялянскіх гаспадарак, у рэальнасці 15-20%

Вынікі калектывізацыі

- Склалася сістэма адміністрацыйна-каманднага кіравання с/г
- Была знішчана найбольш працавітая і ініцыятыўная частка сялянства
- Утварылася сістэма “дзяржаўнага прыгону” – сяляне не мелі пашпартоў, не атрымлівалі грошовага заробку
- Пачатак механізацыі с/г, з’яўленне спецыялістаў
- Незацікаўленасць сялян у выніках сваёй працы
- Голад у выніку перакачкі сродкаў у прамысловасць

5. Грамадска-палітычнае жыццё

Характэрныя рысы

- Складванне аднапартыйнай сістэмы і знішчэнне апанентаў унутры партыі
- Складанне таталітарнай сістэмы – кантроль дзяржавы над усімі бакамі грамадства, культ асобы
- Масавыя рэпрэсіі супраць усіх катэгорый насельніцтва (каля 20 млн.)

КУЙБЫШЕВСКАЯ ГЭС
СТАЛИНГРАДСКАЯ ГЭС
КАХОВСКАЯ ГЭС
АЗОВСКОЕ МОРЕ
КАСПИЙСКОЕ МОРЕ
ГЛАВНЫЙ ТУРКМЕНСКИЙ КАНАЛ
ПОД ВОДИТЕЛЬСТВОМ ВЕЛИКОГО СТАЛИНА—ВПЕРЕД К КОММУНИЗМУ!

ЛЮБИМЫЙ СТАЛИН–СЧАСТЬЕ НАРОДНОЕ!

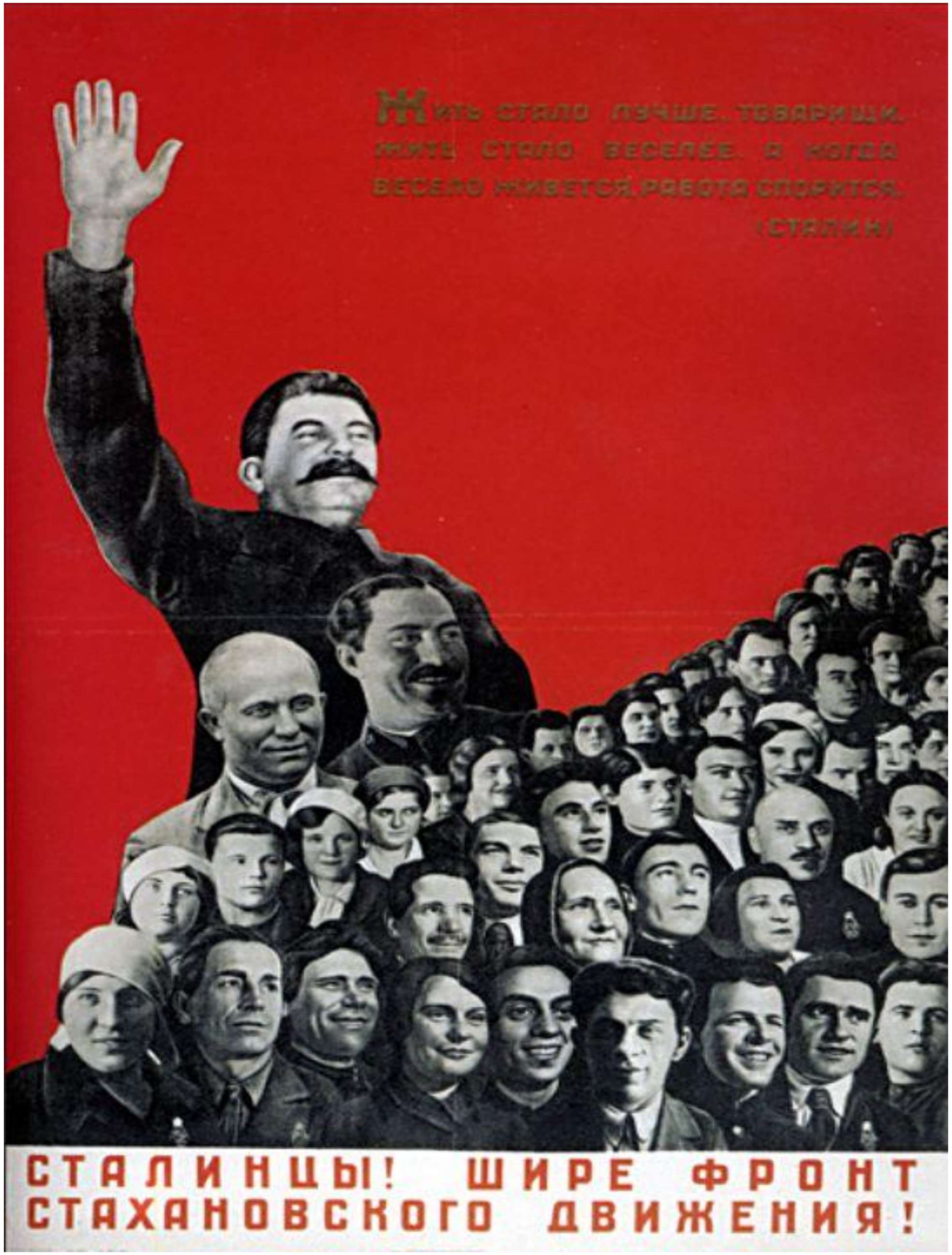
ЖИТЬ СТАЛО ЛУЧШЕ, ТОВАРИЩИ.
ЖИТЬ СТАЛО ВЕСЕЛЕЕ. А КОГДА
ВЕСЕЛО ЖИВЕТСЯ, РАБОТА СПОРИТСЯ.
(СТАЛИН)
СТАЛИНЦЫ! ШИРЕ ФРОНТ
СТАХАНОВСКОГО ДВИЖЕНИЯ!

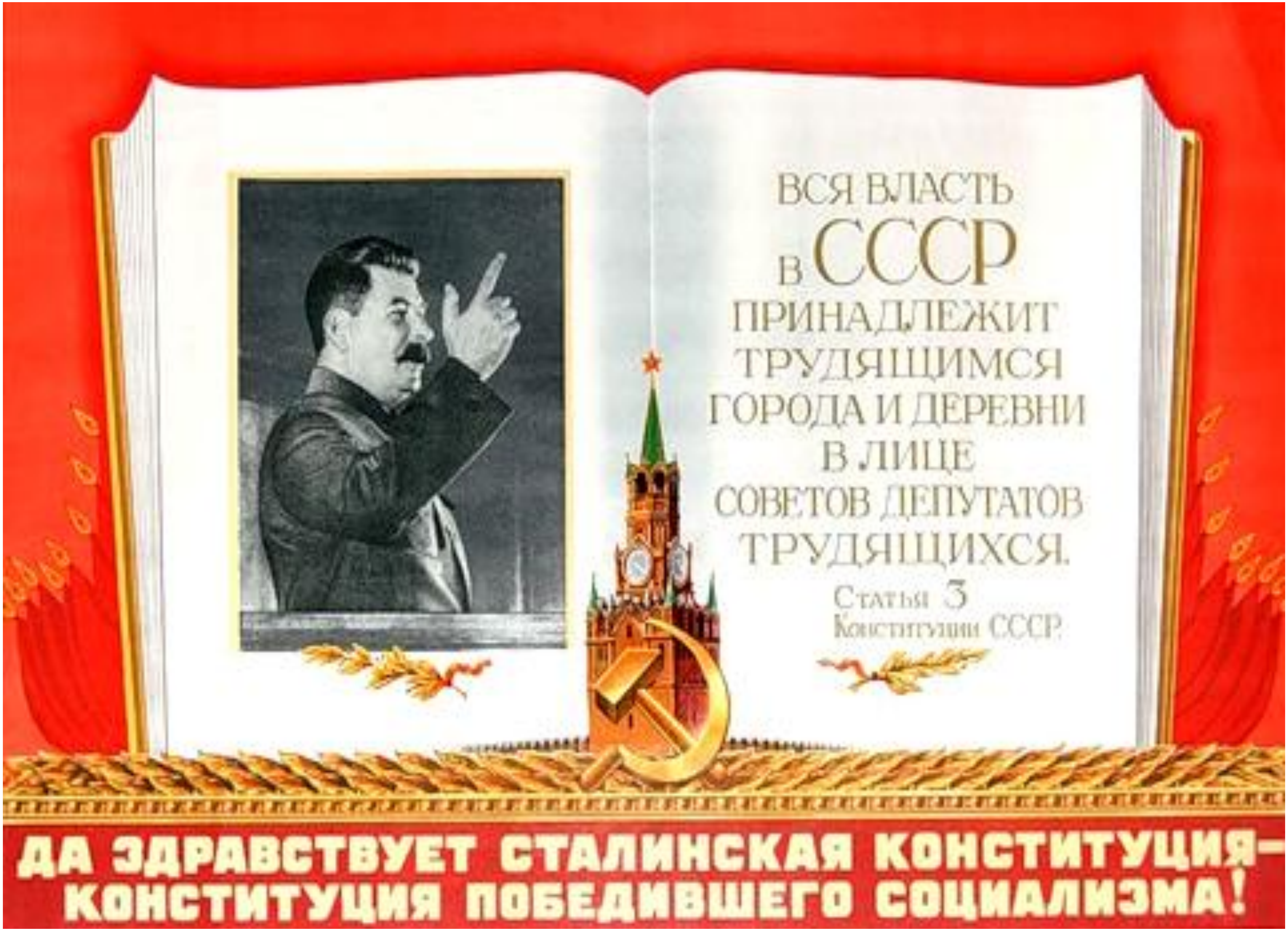
ВСЯ ВЛАСТЬ
в СССР
ПРИНАДЛЕЖИТ
ТРУДЯЩИМСЯ
ГОРОДА И ДЕРЕВНИ
В ЛИЦЕ
СОВЕТОВ ДЕПУТАТОВ
ТРУДЯЩИХСЯ.
Статья 3
Конституции СССР.
ДА ЗДРАВСТВУЕТ СТАЛИНСКАЯ КОНСТИТУЦИЯ—
КОНСТИТУЦИЯ ПОБЕДИВШЕГО СОЦИАЛИЗМА!

Курапаты (да 100 тыс.)

Курапаты:
рэшткі ахвяраў сталінскага генацыда на Беларусі